

Çanakkale Bölgesinde Germeli Tuzaklar (Fyke-Net) Üzerine Bir Ön Çalışma

*Adnan Ayaz, Uğur Altınağaç, Özgür Cengiz

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, Çanakkale, Türkiye
*E mail: adnanayaz@comu.edu.tr

Abstract: An investigation on fyke nets in Çanakkale Region. Fyke nets are type of traps are used in fresh –water such as lake, river and running water, also they are used in shallow water such as sea shore, lagoon, strait and having a current sea. They catch creatures by guiding with wings towards the entrance of the trap. In this study a fyke net has 36 mm mesh size, 6 m length and 1x 1.5 m entrance width was tried in the Dardanelles Strait. This trap was set up to right current and catching efficiency was observed. In the trials with this net, two banded bream (*Diplodus vulgaris*), rockfishes (*Scorpaena sp.*), annular sea bream (*Diplodus annularis*), painted comber (*Serranus scriba*), stripped mullet (*Mullus surmuletus*) and conger ell (*Conger conger*) were trapped. In addition bogue (*Boops boops*), saddle bream (*Oblada melanura*) and painted comber (*Serranus scriba*) were caught from gills by the wing nets.

Key Words: Fyke-nets, Dardanelles.

Özet: Germeli tuzaklar göl, nehir, ırmak gibi iç sulara kurulabildiği gibi, deniz kıyısı, dalyan, lagün gibi sığ deniz kıyılarına ve akıntı sistemi bulunan denizlere de kurulabilen bir tür tuzaktır. Germe vasıtasıyla balıkların tuzağa yönelmelerini ve tuzak içine girerek yakalanmasını sağlarlar. Bu çalışmada 36 mm göz uzunluğuna sahip ağlardan yapılmış 6 m uzunluk ve 1x1.5 m ağız genişliğine sahip bir germeli tuzak Çanakkale Boğazı'nda denenmiştir. Germeli tuzak akıntıya dik yerleştirilerek takımın av verimine bakılmıştır. Yapılan denemelerde, tuzak içerisine karagöz (*Diplodus vulgaris*), iskorpit (*Scorpaena sp.*), isparoz (*Diplodus annularis*), çizgili hani (*Serranus scriba*), barbun (*Mullus surmuletus*) ve mıgri (*Conger conger*) balıkları girmiştir. Ayrıca germe ağı üzerinde de kupes (*Boops boops*), melanur (*Oblada melanura*) ve çizgili hani (*Serranus scriba*) balıkları galsamalarından yakalanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Germeli Tuzaklar, Çanakkale.

Giriş

Pinterler; çember ya da halkaların üzerine ağ gerilerek oluşturulmuş tuzak takımlarıdır. Balığın dışarı çıkışını engellemek için giriş tünelleri bulunur. Bunlar germeli veya germesiz olarak kullanılabilir. Germeli olanları genelde pinter (fyke-net), germesiz olanları ise çemberli tuzaklar (hoop-net) olarak bilinmektedir (Brandt, 1984, Sainsbury, 1996). Germeli olanlarda balığı tuzağa yönlendirmek için kullanılan, bir veya iki adet kanat ağ bulunur. Bu germe ağ kısmı tuzağa sabitlenerek balığın tuzağa yaklaşmasında rehberlik eder. Bu sebeple bu ağlar aynı zamanda kanatlı, germeli çemberli veya tuzak ağlar olarak ta bilinir (Nielsen and Jhonson, 1992)

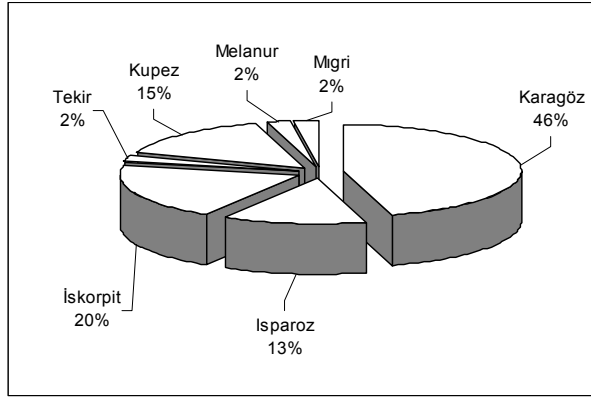
Gerek içsulara gerekse deniz kıyılarında sığ sularda, dalyan bölgelerinde veya akıntının kuvvetli olduğu bölgelerde kurularak avcılık yapılabilmektedir (FAO 2000-2005). Bu takımlar ile iç sularda yılan balığı, sazan, yayın balığı, mersin gibi türler avlanırken, denizlerde; ahtapot, kaya balığı, mürekkep balığı, levrek ve çeşitli Sparidae türleri avlanabilmektedir. Takım, yapı itibari ile tek veya çift girişli olabilir. Türkiye'de kullanılan pinterler, yerden 45-50 cm yükseklikte ve 50-60 cm genişlikte bir girişe sahiptir. Daha sonraki hazneleri oluşturan çemberler ise 60 cm den 30 cm ye kadar azalmaktadır (Hoşsucu, 2002). Dünyada kullanılan örneklerinde ise bu takımlar çok büyük boyutlarda olabilmekte ve çemberlerin çapı 2 -3 m ye kadar çıkabilmektedir (Brandt, 1984).

Tuzakların en büyük avantajı; seçiciliğin yüksek oranda olmasıdır. Pazarlanmayan ve hedef dışı türlerin son derece yüksek yaşama oranı, kullanımda düşük enerji gereksinimi, zararsız çevresel etkiler, yakalanan avın belli bir süre canlı kalması ve yüksek kalitede pazar değerinin olması gibi daha pek çok avantajı sıralanabilir (Kara, 2001). Bunun yanında, bazı bölgelerde kullanılan pinterler birbiri ardına eklenerek denizlerde nispeten derin sularda kullanılmaktadır. Bu da balıkçılar arasında problemlere neden olabilmektedir. Sürekli denizde bırakıldıkları için, uzatma ağları gibi diğer av araçlarının avcılığına engel teşkil etmesi, balıkçılar arasında problem çıkmasına neden olabilmektedir. Ayrıca kıyı bölgesi dışında kullanılmaları sonucunda, kaybolma durumu, istenmeyen balıkçılığa diğer bir deyişle hayalet avcılığı (ghost fishing) neden olabilmektedir.

Çanakkale Boğazı, düzenli balık göçlerinin merkezinde yer alması, su sıcaklığı farklılığı ve sularının besleyici tuzlar bakımından zengin olması nedeniyle, balıkçılıkta önemli bir konuma sahiptir. Ayrıca bölge, özellikle kolyoz, sardalye gibi yerli ve uskumru ve lüfer gibi bölge dışından gelen pelajik balıkların yoğunlaştığı, önemli bir balıkçılık alanı oluşturmaktadır (Tekinay ve diğ. 2002). Boğaz içerisinde farklı akıntı sistemleri mevcuttur. Bu çalışmada, kıyı bölgesinde kullanılan, kaybolma riski bulunmayan, çevreyle dost ve geleneksel pinter modelinden farklı, Türkiye için yeni bir av aracı olabilecek bir germeli tuzak denenmiştir.

Tablo 1. Deneme süresince yakalanan balıkların toplam sayıları ve ağırlıkları.

Tür	Balık Sayısı (Adet)	Toplam Ağırlık (g)
Karagöz	21	1920
İsparoz	6	300
İskorpit	9	650
Tekir	1	155
Kupes	7	450
Melanur	1	20
Migri	1	4280

Şekil 4. Yakalanan balıkların yüzde (%) dağılımları.

Tartışma ve Sonuç

Çalışma bölgesinde, deneme başlamadan önce yapılan dalış gözlemlerinde, 12 tür balık tespit edilmiştir. Gözlenen türlerin 5 adedi tuzağa yakalanmamıştır. (Hubert 1996) bu tür av araçlarının genelde göç yolundaki balıkları ve beslenmek için sabah ile akşam saatlerinde, kıyıya ve açığa hareket eden türleri yakaladığını bildirmiştir. Çalışmada yakalanan 5 tür içinde sadece barbun türleri sabah ve akşam saatlerinde kıyıya ve açığa küçük göçler yapmaktadır. Bundan dolayı bölge balıkçıları uzatma ağı ile avcılık yaparken, ağlarını sabah ve akşam saatlerinde denize atmaktadır. Av aracının kullanıldığı bölgede çok az miktarda rastlandığı için sadece 1 adet yakalanmıştır. İskorpit balıkları ise gece avlanmak amacıyla hareket ettiklerinden ve ağdan kaçma davranışları göstermediklerinden dolayı tüm av araçlarına kolayca yakalanabilmektedir. Elde edilen sonuçlar Hubert (1996)'nın

görüşünü desteklemektedir. Bu av aracı ile de %20 gibi yüksek bir oranında yakalanmıştır.

En fazla yakalanan tür karagöz balığı, çalışma sahasında bol miktarda bulunan bir türdür. Ancak, bir yöne doğru aşırı miktarda göç hareketi göstermeyip bölgenin yerel balıkları gibi davranış göstermektedirler. Ortamda aşırı miktarda karagöz balığı olmasına karşın, yakalan miktar bulunma oranına göre yok denecek kadar azdır. Çalışmanın yapıldığı zamanda, gece dolunay olduğundan balıklar ağırları görmüş ve tuzağın içine girmemiş olabilir. Kara (1992), ay ışığının yoğun olduğu gecelerde balıklar, kurulu ağları gördüğü için av veriminin düştüğünü belirtmiştir.Yapılan bu çalışmada da benzer sonuçlar görülmüştür.

Çalışmada kullanılan 3 germeli tuzak, dünyada nehirlerin ve göllerin sığ bölgelerinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Brandt, A. 1984; Nielsen, L.A. and Jhonson, D. L., 1992.; FAO 2001; Sainsbury, C.J., 1996). Ancak operasyonlarda bu tip ağların kullanımının tekne üzerinde zor olduğu gözlenmiştir. Yan germeler problemlere neden olmaktadır. Bu tip ağların kullanımındaki esas, takımın gergin bir şekilde denize indirilmesidir. Yan germelerini germek teknede zor olmaktadır. Bunun yerine ağız genişliği daha büyük, yan germeleri bulunmayan, dünyada yaygın olarak kullanılan, teknede kullanımı daha kolay, germeli tuzakların kullanılması araştırılmalıdır.

Kaynakça

- Brandt, A., 1984. Fish Catching Methods of the World. Fishing News Book Ltd. Farnham Surrey England.
- Hoşsucu, H., 2002. Balıkçılık 1 Avlama Araçları ve Teknolojisi. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Yayınları No:24
- Hubert, W. A., 1996. Passive Capture Techniques. p. 157-192. In B.,R. Murphy And D.W.Willis, [eds.], Fisheries Techniques (Second Edition). American Fisheries Society, Bethesda, Maryland, USA.
- Kara, A., 1992. Ege Bölgesi Uzatma Ağları Balıkçılığı ve Geliştirilmesi Üzerine Araştırmalar. Dokta Tezi. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Bornova İzmir
- Kara, A., 2001. Balık sepetleri ile avcılık. Balıkçılıkta teknolojik gelişmeler 19-21- Haziran 2001 İzmir, Türkiye
- Nielsen, L.A. and D. L. Jhonson, 1992. Fisheries Techniques. American Fisheries Society Bethesda, Maryland.
- FAO 2001. Gear type fact sheet. Fyke- nets. <http://www.fao.org/figis/servlet/geartype?fid=226>
- Sainsbury, C.J., 1996. Commercial Fishing Methods. An Introduction to Vessels and Gears. Third Edition. Fishing News Books.
- Tekinay, A. A., M. Alpaslan, Ö. Özen, P. Akyüz, D. Güroy, 2002. 1996-2001 Yılları Arasında Çanakkale Balık Halinde Pazarlanan Su Ürünleri ve Çanakkale Bölgesi Üretim Miktarlarının Karşılaştırılması.